СВОБОДА

УКРАЇНСЬКИЙ ДНЕВНИК

УРЯДОВИЙ ОРҐАН ЗАПОМОГОВОЇ ОРҐАНІЗАЦІЇ УКРАЇНСЬКИЙ НАРОДНИЙ СОЮЗ В ЗЛУЧЕНИХ ДЕРЖАВАХ АМЕРИКИ.

SVOBODA

UKRAINIAN DAILY

OFFICIAL ORGAN OF THE UKRAINIAN NATIONAL ASSOCIATION, Inc.

ТРИ ЦЕНТИ. РІК XXXII. Ч. 285. Джерзи Сити, Н. Дж., понеділок, 8. грудня, 1924.

VOL. XXXII. No. 285. Jersey City, N. J., Monday, December 8, 1924. THREE CENTS

За надзвичайною сесією конґресу для податкового закона

ВАШИНҐТОН, 5. грудня. — Провідники конґресової більшости погоджуються з пропозицією секретаря скарбу Мелона про потребу зміни податкового закона, але вони не думають, що конґресови вдасться полагодити сю замотану справу на короткім зимовім засіданню.

Тому серед них знова виринули думки за скликаннем надзвичайної сесії сього 68-ого конґресу. Вони й почали вже заходи за сим, щоби президент скликав таку сесію в місяцю вересни слідуючого року.

ДВАНАЙЦЯТЬ ПОЛІСМЕНІВ ОБЖАЛОВАНИХ ЗА БУТЛЕҐЕРСЬКУ ЗМОВУ.

ДЖЕРЗИ СИТІ, Ню Джерзі, 5. грудня. — Велика лава присяжних суддів повіту Гудсона постановила поставити перед суд 12 полісменів сього міста й Віґокена за участь в бутлеґерській змові про перепачкованнє з моря на сушу горівки вартости 50 мілїонів долярів.

ЗА КУ-КЛАКС-КЛЕНСЬКІ ЗАВОРУШЕННЯ В НАЙЛС.

ВОРЕН, Огайо, 5. грудня. — Велика лава присяжних суддів повіту Тонмбул рішила обжалувати 104 людий за участь в кровавих заворушеннях в місті Найлс дня 1. падолиста сього року.

Причиною сього заворушення було се, що Ку-Клакс-Клен домагався від міста дозволу на параду вулицями міста.

Лава присяжних суддів висказала теж свою думку, що майор міста та начальник поліції повинні бути усунені зі своїх урядів.

ФРАНЦУСЬКИЙ ДИПЛЬОМАТ ПРО ФРАНЦУСЬКІ ДОВГИ.

ВАШИНҐТОН, 5. грудня. — Жіль Жісеран, французький амбасадор, котрий тепер веде з американським урядом переговори в справі відложення сплати французьких воєнних довгів Америці, упевняє через ґазети Америку, що Франція хоче заплатити всі довги до цента, але вона хоче відложення терміну сеї сплати.

ВИВЕЗЛИ 12 МІЛІОНІВ ЗОЛОТОМ.

НЮ ЙОРК, 5. грудня. — З нюйорських банків вивезено нині до Европи 12 міліонів долярів золотом.

З того 5 міліонів пішло до німецького державного банку, а 7 міліонів до Лондону.

Се найбільша посилка золотом, яку зроблено за послідних десять літ. Банкирі кажуть, що се добрий знак, бо, видно, Америці не грозить надвижка золота.

ЖІНКА СТАЛА ПРЕМІЄРОМ СТЕЙТУ.

СИРАКЮЗ, Ню Йорк, 5. грудня. — Нині заприсягнено тут паню Флоренцію Неп, котра при послідних виборах була вибрана секретарем стейту в стейті Ню Йорку.

Церемонія була дуже проста, і брали в ній участь лишень найблизчі товаришки вибраної, переважно її аґітаторки з виборів. Одна з них так зворушилися церемонією, що побігла до Неп та поцілувала її. Пані Неп, віддавши поцілуй, просила присутних ґазетярів, не писати богато про подію, бо „жінки нині такі саме добрі політики, як мущини".

СВАРКА ЗА ВИПУЩЕННЯ З ВЯЗНИЦІ „ЦАРЯ".

ОСИНИНҐ, Ню Йорк, 5. грудня. — Дискусія за помилуванне Роберта Бриндела, „царя" будівельних юній, не перестає. Стейтова рада для помилувань, котра подарувала Бринделеви кару, бачилася примушена поясняти публично се помилування „царя" та доказувати, що вона помилувала „царя" не з беззаконних причин, а за його добре поведенне в тюрмі.

ПРИЇЗДЖАЄ „ЦАРИЦЯ".

НЮ ЙОРК, 6. грудня. — Заряд міської поліції визначив спеціяльну сторожу для оберігання жени великого князя Кирила Романова перед можливими напастями зі сторони її возлюблених підданих.

Жена Кирила Романова приїзджає на коротку подорож по Злучених Державах, як догадуються, щоби скріпити тут монархістичну інтриґу.

ВІЙНА НА БРИДКІ ВИВІСКИ.

НЮ ЙОРК, 4. грудня. — Національний Комітет для Обмеження Публичних Оголошень заявляє в своїм першім річнім звіті, що воно вже почало на добре свою роботу. Цїллю товариства є покасувати всі такі оголошення на свобіднім воздусі, які псують та зогиджують красу видів. Товариство не вживає ніякого примусу, а лишень переконувань. Воно вже добилося обіцянки від цілого ряду фірм для розголошування, що вони не будуть ставити вивісок, де вони можуть пошкодити красі краєвиду.

ПРОДАВАВСЯ НА РАБА.

БОСТОН, 5. грудня. — В місцевих ґазетах появилося було оголошення, в якім молодий мущина „аристократичної родини, здоровий, інтеліґентний, лагідної вдачі", хотів продатися себе в неволю за тисячу долярів у рік.

Слідство, розведене в справі сього оголошення, показало, що продати себе в неволю хотів К. Флинт, внук Джана Фиска, одного з найбільших американських істориків. Причиною сього кроку були заведені сподівання спадок по титулі.

САМОВБИЙСТВО СТУДЕНТА ТЕОЛЬОҐІЇ.

НЮ ЙОРК, 5. грудня. — Едгар Редінґ, 25-літний студент місцевої презбитеріянської семинарії, пововнив нині в своїм мешканню самогубство, напившися якоїсь отруї. Він помер, заким наспіла лікарська поміч.

Його товариші бачили, що він терпить на нервовий рострій, але причини недуги не знали.

ХОЧУТЬ СУДОМ ВИМУСИТИ ЗІЗНАННЯ ПЕРЕД СЕНАТОМ

Вашинґтон 5. грудня. —Найвисший суд розбирав нині позов сенаторового комітету проти М. Догерті, брата бувшого міністра судівництва, за те, що він не хотів зізнавати перед сим комітетом. Оборонці пізваного закидали комітетови, що він не має права визивати нікого на зізнання, коли не хоче їх дати. Суд ще не видав свого рішення.

КОНҐРЕСМЕН МАВ ПРОДАВАТИ ВОЄННІ МАТЕРІЯЛИ.

Вашинґтон, 5. грудняц — П. Марґарета Бюкенен заприсягнула перед судом Дистрикту Колюмбія, що конґресмен Кендел з Пенсильвенії продавав безправно своїм виборцям воєнні матеріяли. Вона каже, що вона знає про се, бо вона була його секретаркою.

ЯК ЗБАРАЗЬКИЙ ПОВІТ БУДУЄ НАРОДНИЙ ДІМ.

Збаразький повіт приступив недавно до будови Українського народного дому в Збаражі. Як пише голова товариства: „Українського дому" до своїх знакомих в Америці, будову вже роспочато. Інжінер архитект Віктор Трач уже предложив пляни дому та подав його до затвердження маґістрату. Уряд товариства почав сейчас жваву працю. Він закупив в капустинцям весь пісок, кілько йому буде треба до покінчення будови. На залужу, коло монастира, закуплено гору з каменем, вимовивши собі право добути там тілько камення, кілько буде потреба. Товариство далі закупило 9 вагонів гашеного вапна.

Пісок, вапно, камінь возять довколичні сляне даром. У воженню беруть участь всі села, просто весь повіт. Тим, що возять даром, числить се за членську вкладку в товариство.

„УКРАЇНСЬКА РАДА"

З листопадом почав виходити у Львові двотижневик „Українська Рада". Перше число має 6 сторінок звичайного часописного розміру.

СКАНДАЛ В ДУБЛЯНСЬКІЙ АКАДЕМІЇ.

Хліборобська академія в Дублянах коло Львова була з початком сього шкільного року видовищем „подвиґів", які рідко можна в культурному світі завважити. Кільканайцятьох студентів Жидів не тільки побито до крови, але, звичаєм середньовіча, пробовано „сплавлювати" в місцевому потоці. Наслідком таких практик, сенат львівської політехніки, до якої належить академія, припинив виклади на двох останніх роках рільничого факультету.

ЗА САБОТАЖ УКРАЇНІЗАЦІЇ.

Київський ґуберніяльний виконком затвердив постанову про звільнення службовців радянських установ, що затримують і саботують переведення українізації. Звільнених замінять службовці, що знають українську мову. Подаючи цей факт до відома наших читачів за харківськими „Вістями" не можемо не вказати на те, що це перший випадок в історії українізації, де радвлада звільняє з посади за саботаж тіеїж українізації Цю енерґічну міру влади слід повитати. Після кількох таких випадків мабуть пічнуть учитися української мови й ті, що дишуть ненавістю до неї. Тільки репресивні міри дадуть всяким культурним і політичним централістам приїзд до застанови над питанням, що хто їсть український хліб мусить віддати свої сили українському народови та його культурі.

ДЕМОНСТРАЦІЇ У КИЇВІ ПРОТИ БІЛОГО ТЕРОРУ НА ЗАХОДІ.

Відповідь на відозву визначних західно-европейських соціялістів проти режиму в радянських тюрмах, які переповнені головно соціялістами і соц. демокр. меншовиками, у Київі відбулися дводневні демонстрації проти білого террору в Західній Европі, особливо в Польщі і Румунії в яких взяло участь около 100.000 людноист.

Одночасно відбувся поширений пленум київської міської Ради, на якому польський комуніст Скарбек виступив з дуже гострою промовою проти Польщі, яка допускається нечуваного терору над населенням Західної України, і запропонував Раді асиґнувати 20.000 рублів на допомогу робітникам і селянам Захіної України, які боряться проти насильницької влади польської буржуазії. Рада ухвалила в цій справі таку резолюцію: Київська міська Рада робітничих та червоноармійських депутатів шле своє палке братерське привітання пролетарської солідарности робітникам та селянам Західної України, які героїчно боряться за повалення влади капіталу. Пленум міської Ради призначив 20.000 рублів як допомогу київських пролетарів своїм братам-робітникам та селянам Західної України".

Резолюцію ухвалено одноголосно, під бурхливі, довготревалі оплески.

ЗЕМЛЯ РОЗПАЛАСЯ.

Недалеко Кристіянії, столиці Норвеґії, провалилась земля на просторі одного кільометра в довжину, а 400 м. в глибину. В западині опинилось кілька загород, телефонічна й електрична стація, причому згинуло 10 осіб.

В ЗУСТРІЧІ З УМОВАМИ ЖИТТЯ.

Рада народніх комісарів у Москві бачила себе примушеною обнизити податок від забав і театральних вистав. Публика, не можучи оплатити „забавового" податку, оминала театри і концертові салі, які станули над безодню банкротства.

Анґлія і Франція хотять обновити приязне порозуміннє.

АСЕКУРАЦІЯ КОЛЬОНІЙ В АФРИЦІ Й АЗІЇ.

ПАРИЖ, 5. грудня. — В тутешніх політичних кругах запевняють, що Анґлія і Франція хотять обновити і скріпити передвоєнне, приязне порозуміннє, на основі якого Анґлія підперла Францію у світовій війні.

Сюди приїхав анґлійський міністер закордонних справ Остен Чемберлейн і сьогодня мав розмову з французьким премієром Ерріотом, яка тривала півтора години. Розмова була тайна, без свідків, навіть без перекладчика, бо Чемберлейн говорить добре по французьки.

Про сю розмову продістались тільки деякі неофіціяльні відомости.

Кажуть, що Чемберлейн заявився за відкладеннем на пізніший час всесвітньої розоружної конференції, а наглив справу анґлійсько-французьких взаємин. Він заявив, як кажуть, Ерріотови, що Анґлія хоче обновити з Францією передвоєнне приязне порозуміннє задля взаїмної оборони спільних інтересів.

Анґлії ходить головно о кольонії в Африці і в Азії. Анґлія готова признати широкі права Франції в Африці, коли Франція заявиться, що буде підпирати анґлійські кольоніяльні інтереси в Африці і в Азії. Обі умовні держави мали-б за порозумінням протиділати революційній аґітації в кольоніях.

За се Анґлія буцімто також годиться на забезпеченне Франції перед наїздом на континенті, себто перед Німеччиною.

Кажуть, що Ерріо згодився на деякі предложення, та що евентуально, по переговорах з лідерами французьких політичних ґруп готовий приняти увесь плян Чемберлейна.

СПРАВА ВОЄННИХ ДОВГІВ.

ЛОНДОН, 5. грудня. — Анґлійське правительство невдоволене пляном полагоди французького довгу в Америці. Кажуть, що воно тепер звернеться із запитом у сій справі до Вашинґтону і буде домагатись, щоб Америка однаково поставилась до довгу Анґлії і Франції.

СТРАЧЕННЄ БУНТІВНИКІВ.

ЛОНДОН, 5. грудня. — Анґлійська влада в Хартумі засудила на смерть трох египетських бунтівників в Судані. Присуд вже виконано.

ЕГИПТЯНИ ГРОЗЯТЬ.

ЛОНДОН, 5. грудня. — Тутешня поліція одержала відомости, що египетські націоналісти хотять вислати до Лондону заговірників для замордовання короля Юрія і членів анґлійського міністерського кабінету.

З уваги на те поліція скріпила охорону.

ФРАНЦІЯ БУДУЄ ВЕЛИКУ ФЛЬОТУ.

ПАРИЖ, 5. грудня. — Французьке правительство предложило парляментови новий плян добудови воєнної фльоти коштом 10 міліярдів франків. Добудова мала би покінчитись до 20 літ.

ЗАСУДЖЕНИЙ КОМУНІСТ.

ПАРИЖ, 5. грудня. — Сюди прибув з Росії бувший французький офіцир Жак Садуль, котрий тому 7 літ перейшов був до російських большевиків і в Росії аґітував проти Франції.

Відтак його у Франції засуджено на смерть.

Тепер він, користаючи з признання Францією Росії, вернувся до Парижа і віддався в руки поліції, яка його увязнила.

Він прибув сюди вже яко російський горожанин і наділі має два горожанства. Наслідком сього французька влада не знає, що зробити із засудженим.

АЛІЯНТИ І СПРАВА РУРЩИНИ.

БЕРЛІН, 5. грудня. — По умові з Німеччиною аліянти мають покинути німецьке місто Кельн і околицю 10-ого січнь, 1925. Одначе се не на руку Франції і вона годиться опорожнити Рурщину на три місяці скорше, коли Німеччина згодиться, щоб окупація Кельна протяглась ще кілька місяців.

РАДІОМ КРУГОМ ЗЕМСЬКОЇ КУЛІ.

БЕРЛІН, 5. грудня. — В Навен є німецька радіова вистава Із сеї нагоди президент Німеччини Фрідріх Еберт вислав радіо-телеграму до Гонолюлю. Телеграма окружила земську кулю і вернулась до Навен за 6 секунд.

ЕСПАНЦЯМ НЕ ВЕЗЕ.

МАДРИД, столиця Еспанії, 5. грудня. — З Марока, в Африці повідомляють, що там еспанські війска знову подались у трох місцях перед наступом мароканських повстанців.

СЕЛЯНСЬКІ ҐАЗЕТИ НА УКРАЇНІ.

ХАРКІВ, Україна, 9. падолиста. — Селянських ґазет в українській мові є 12, мішаних — 4 друкується 108,000 примірників. На 1. марта с. р. було 19 ґазет і друкувалося 55,000 примірників. Отже число ґазет зменьшилось, натомість значно більше друкується. Робітничо-селянських ґазет є 9; друкується 48,000 примірників. На 1. марта було 7 ґазет, а друкувалось 28,000 примірників. Найбільш розповсюджено селянською ґазетою є київське „Радянське Село" — 36,000 примірників; далі харківська „Селянська Правда" — 18,000 примірників, подільський „Червоний Край" — 11,000 прим.; катеринославська „Зірка" — 10,000 прим.; чернигівське „Селянське Життя" — 6,000 прим.; одеський „Червоний Степ" — 4,500 примірників. Дуже мало друкується полтавського „Червоного Села", хоч видається для селянства найбільш національно свідомої ґубернії. Все те ґазети ґуберніяльні; окружних ґазет друкується ще меньше, а се знак, що вони або не задовольняють селян своїм змістом, або селянство так обідніло, що не має змоги передплачувати ґазети.

„SVOBODA" (LIBERTY)
FOUNDED 1893
Ukrainian newspaper published daily except Sundays and holidays,
at 83 Grand Street, Jersey City, N. J.
Owned by the Ukrainian National Association, Inc.

Edited by Editorial Committee.

Entered as Second Class Mail Matter at the Post Office of Jersey City, N. J.
on March 30, 1911, under the Act of March 3, 1879.
Acceptance for mailing at special rate of postage provided for in Section 1103
of the Act of October 3, 1917, authorized July 31, 1918.

SUBSCRIPTION RATES: Three cents a copy.	ПЕРЕДПЛАТА: Поодинoке число три центи.
One year .... $ 7.00	На рік .... $ 7.00
Six months .... $ 3.75	На пів року .... $ 3.75
Three months .... $ 2.00	На три місяці .... $ 2.00
Foreign and Jersey City Rates:	В Джерзи Сіти і Заграницею:
One year $10.00	На рік $10.00
Six months .... $ 5.00	На пів року .... $ 5.00
Three months .... $ 2.75	На три місяці .... $ 2.75

За кожду зміну адреси платиться 10 центів.

За оголошення редакція не відповідає.

В Канади належить висилати гроші лише на т. зв. Foreign Money Order.

Телефон „Свободи": 498 Montgomery. Тел. У. Н. Союза: 1838 Montgomery.

Адреса: "SVOBODA", 83 GRAND STREET, JERSEY CITY, N. J.

Важне признання.

Президент Кулидж виголосив в Шикаґо дві політичні промови, з котрих одна має в собі далеко йдучі заяви. Відноситься вона до заграничної політики Злучених Держав, і своїм змістом звертається проти політичної ізоляції (відокремлення) Злучених Держав від всего світа.

Кулидж говорив в тій промові, що новочасний світ се немовби одна цілість. Доля одного краю звязана тісно з долею другого. Ніякий край, хочби такий сильний, як Злучені Держави, не може держатися осторонь від другого краю. Ніякий край не може через довший час удержатися в добробуті, коли довкола нього сього добробуту нема. Чи скорше, чи пізніше, і він мусить потонути в загальній нужді. Цілий світ нині се одна родина, в котрій кождий край і народ мусить взяти на себе відповідальність за свою роботу перед другими. Відокремлюватися нині неможливо. Америка не могла відокремитися підчас війни, і не зможе вона вдержатися осібняком у мирі. Коли її потреба мира для добробуту, то вона мусить доложити своїх рук для будови сього мира в світі. Вона мусить увійти в порозуміння з другими державами і приняти на себе не лишень права, але й зобовязання.

Президент виразно заявляє, що йому відомо, що богато людий думало інакше, але сі думки хибні, і тому їх треба покинути. Хто се такий саме, президент не додає, але всі певно додумуються, що се не хто иничий, як власне републиканська партія були тими, які з партійної ворожнечі до демократів використували похибки Вилсона для ширення серед Американців думок, що Америка найкраще зробить, як вона вмиє руки від всесвітньої політики та буде держатися осторонь від европейських та азійських клопотів. Так голосила републиканська партія чотири роки тому назад, і за се дістала величезну масу голосів. Але чотири роки врядовання переконали тих, що сю політику проголосили, що ся політика неможлива до переведення. Першим мовчаливим признанням була міжнародна конференція для обниження зорування на морю. За ним пішли другі, вже богато виразнійші. Сі заяви трохи перервалися з наближенням нових президіяльних виборів, бо провідники републиканської партії боялися, що такі виразні заяви можуть пошкодити їм при виборах. По виборах вони почули, що їм руки розвязалися, і вони тепер спішуться, щоби якнайскорше поробити всякі міжнародні кроки, понавязувати всякі міжидержавні зобовязання, щоби при слідуючих президіяльних виборах усе се було давно минулою справою. Уряд мусів лявірувати межи міжнародною небезпекою та межи небезпекою для своєї партії. Він бачив, що без умішання в світові справи не буде в Америці постійного добробуту, і через те може партія стратити вибори, але він бачив рівночасно, що й признанне сього факту в невідповідну хвилю може теж коштувати партію дорого. Тому уряд мусів вибирати таку круту дорогу.

Наконець уряд виплив на чисту воду. Помогла йому до сього послідна побіда при виборах. Тепер можна сподіватися, що уряд скорим заворотом піде на стрічу зусиллям других держав.

Большевики і звізди.

Давнійше говорили люди: „Розуміється як медвідь на звіздах". Се значило, що зовсім нічого не розуміє. Тепер того медведя може заступити новий московський медвідь — большевик. І тому можна сказати: „Розуміється як большевик на звіздах". А можна також сказати: „Розуміється як большевик на большевизмі".

Сі приповідки приходять на гадку, коли читати большевицькі газети.

Пише большевицька газета таке: Нюйорський міліонер Герримен заключив з Москвою умову про використання манганцевих копалень в Грузії. А видите, буржуазні націоналісти Грузинці, як капіталісти про вас дбають! Чи бачите, як вас зрадили?

Отже перша річ, що в Грузії робили повстанне проти Москви націоналісти соціялісти, не жадна буржуазія. А друге, — хто казав, що большевики не пригожі для капіталістів? Капіталісти люди не дурні; вони знають, що по большевицькій руїні їм віддають усе, що тільки можливо, і просять, щоб узяли. Цілий СССР. тепер неначе дика африканська КОЛЬОНІЯ для заграничних капіталістів. Лише приходи і бери до схочу.

Націоналісти не казали, що капіталісти не прийдуть і не заберуть від большевиків манганця і всього, чого лише захотять. Вони ВЛАСНЕ КАЗАЛИ, ЩО ПРИЙДУТЬ І ЗАБЕРУТЬ.

Та що зробити, як большевики розуміються на капіталістах, так як і на комуністах, або й на звіздах.

В КОЖДІЙ УКРАЇНСЬКІЙ ХАТІ ПОВИННА НАХОДИТИСЬ ЧАСОПИСЬ „СВОБОДА".

СУЧАСНА УКРАЇНСЬКА ПРЕСА

Спостереження та уваги.

(Від спеціяльного кореспондента „Свободи").

VI.

Висновки, які виплмвають з усіх попередніх спостережень, можна звести до кількох точок:

1. Української преси, в сучаснім світовім розумінні цього слова, ще й досі не маємо; маємо багато видань, але це ще не преса.

2. Преси не маємо, тому, що не маємо фахових журналістів.

3. Фахових журналістів не маємо тому, що бракує для них практичної і теоритичної школи.

Над останньою точкою треба зупинитись окремо.

За своєї досить довгої журналістичної діяльности, я чимало стрінув таких Українців, що були добрими журналістами або подавали надію ними зробитись. У Київі це були: Ніковський, Піснячевський, Кузьминський, Ковальський старший і молодший, Хомики, Вахнянин Донцьов, Певний, Дудко, Ол. Ковальський. За кордоном я пізнав видатних і рутинованих журналістів Панейка, Лозинського й Кузелю. Досить булоб зібрати лише тих журналістів докупи, щоб вийшла першорядна редакція щоденно газети.

Але де вони й що вони роблять? Ніковський цими днями поїхав до совітської України, бо за кордоном пропадав з голоду. Піснячевський має катедру медецини при чеськім університеті у Братиславі. Кузьминський й Ковальський залишились у Київі й працюють в якихсь московських виданнях. Старший Хомик помер, молодший займається в Галичині, якимись комерціями. Вахнянин здається десь учителює. Певний завідує у Варшаві конторою московської газети. Дудко поневіряється у Львові й залежить од випадкового заробітку. Ол. Ковальський десь іщез без вісти. Панейко й Лозинський перейшли від журналістики до політики. Кузеля перебувається в Берліні випадковими заробітками. Один лише Донцов залишився при журналістиці й редагує у Львові Л. Н. Вістник.

Подумайте: 14 українських журналістів ятутперечислив — і них тільки **один** зміг залишитися при журналістиці! Кажу „зміг", бо вірю, що кождий з них волівби працювати у своїй улюбленій ділянці, ніж шукати собі десь иншого хліба. Очевидно, що тільки **явна неспроможність** зачепитись при українській журналістиці **примусила** їх кинути на щось инше.

Отже виходить з того, що й під цим зглядом наша сучасна преса „не дописала", бо не маже примістити й тих нечисленних українських журналістів, яких вже маємо. А коли нема батьків то не може бути й дітей. Коли старші журналісти ходять „з батіжком", то не може бути й журналістичного доросту, бо нема йому де й на чому виховатись.

• • •

Що суспільство наше відчуває потребу в своїй українській пресі, це видно з великої кількости наших періодичних видань. Після статистики І. Калиновича ми мали в минулім році **аж 200** українських періодичних видань, у тім числі в самій Америці щось мало не **сорок**.

Але дивно, що турбота про якість не йде в парі з цею турботою про кількість. Преса наша безмірно росте в **ширину**, але не росте в **глибину**. Здається, що всі заходи нашого суспільства тільки до того й зводяться, щоб мати яко-мога більше періодичних видань. А які вони ті видання — це нам байдужісінько.

Я особисто волів би, що-ми мали не 200, а тільки 10 періодичних видань, але щоб вони були справді бездоганні й щоб наші люде їх передплачували й читали з охотою та користно. Це булоб кращим свідоцтвом **консолідовности** нашого національного життя, ніж 200 видань які світять голими шпальтами й тільки підкреслюють перед широким світом нашу роспорошеність і необєднаність.

• • •

Для сього нормального розвитку преса потрібує двох річей: **вільної атмосфери та солідної фінансової підбудови.** На совітській Україні нема вільної атмосфери; на Україні нема ані вільної атмосфери, ані фінансів. Отже там українська преса не може свобідно розвиватися. Від еміграції під сим зглядом ще менше можна сподіватись, бо вона зовсім не має ґрунту під ногами.

Але десь ми добру пресу мусимо створити, бо коли на це не спроможемось, то як спроможемось на самостійність, на державу? Коли в сфері культурній, яка **цілком** від нас і наших сил залежить, не спроможемось на щось повноцінне, досконале й пошани гідне — то як спроможемось на це в сфері **політичній**, де не все залежить від нас і наших власних сил? Будьмож чесні зі собою! Гляньмо правді просто в очі.

Кінець кінцем приходжу знову до своєї ідеї (ідее фіксе), до своєї „манії": Америка! Одна Америка може й повинна взяти на себе почин у цій справі. В Америці є вільна атмосфера, американсько-український часописи стоять на солідній фінансовій підбудові. Звідси треба починати й тут мусить утворитись правдива, модерна українська преса.

Америка обмежується **грошевою** допомогою старому краєви та еміґрації. Але гроші — не все. Далеко більшу вагу мають **культурні й національні цінности**. Хай перебере на себе Америка турботи про українську пресу, хай вона створить в себе кілька українських періодичних органів, — але таких щоб їх справді могла читати й читала вся Україна, — хай Америка виховає в себе покоління журналістів, які в слушний час моглиб ми поставити українську пресу на Україні, — ось, що буде великою національною заслугою, ось що запише золотими буквами імя Американської України в історії українського відродження!

Прага 18. падолиста 1924

Радянин.

СІЯЧ.

(В. Александров).

„Се изыде сѣяй, да сѣеть."

Мѳ. XI І, 3-9.

Ось вийшов щоб сіяти, сіяч у поле і [сіяв...
І вітер зерно йому всюди розвіяв:
Богато упало його край дороги
Та там і попало прохожим під ноги;
І хижая птиця зстепі вналітала,
Додолу спускалась і зерна клювала.

Немало зерна в камянистую землю [лягло
І, доброго корня не давши, зійшло:
А сонце опівдні його припалило,
Гарячим промінням його присушило,
І бідне пожовкло... Пожовкло й завя-[ло:
Землі під корінням було йому мало.

А де-які зерна то вітер вхопив і поніс
В бурян навісний, що й несіяний ріс:
І там би то їх мов гаразд положив,
Та зараз бурян їх зовсім заглушив.
Даремно там дощ пробігав полосою,
І зорі кропили там землю росою:
Ті зерна лежать, мов рости не пора...
Немає од них і не буде добра!

Которії-ж зерна та в добрую землю [лягли,
То ті урожай шістьдесять або й сто [принесли;
Так добра земля, як пора настає,
Не тільки що їсту—ще й прибиль дає
Її мов і сонце щадить і не сушить до-[суха...
Всяк, маючи уха, щоб слухать, хай [слуха!

З ОБЄДНАННЯ.

(Комунікат ч. 10).

Перше місячне засідання нової екзекутиви відбулось дня 1. грудня с. р.

Ствердивши з радостю, що послідний Конгрес Обєднання відбився гарним відгомоном по всій американській землі (що пізнати вже по жертвах на старий край, які виносили за падолист $2,227.36), взято під наради слідуючі справи:

ПОЛОЖЕННЄ РІДНОГО КРАЮ:

Прочитано цілий ряд наспілих з краю інформацій, з яких в загальній формі можна ствердити, що край переживає часи великої руїни, а положенне погіршується з кождим днем.

— I. —

Під політичним оглядом суспільність поділилась на дві групи. Леґалістів, які радять ратувати, що дасться; брати, що дають; а вести боротьбу в рамах польської державности; і — самостійників, які неґативно ставляться до всього, що польське; стоять на становищі повної неґації польської держави і заявляються за безоглядною дальшою боротьбою. Леґалісти істнують майже у всіх галицьких партіях. Істнування тих двох груп внутрі партій є причиною внутрішнього розбиття всіх партій.

Матеріяльна скрута є також у великій мірі жерелом слабости політичного життя. Нема гроший, аби вислати організаторів на села, ні нема засобів на оплачення секретаря партії. А серед інтеліґенції страшна нужда. Знова українські інституції над берегом повної руїни.

Вартість рільних продуктів дуже підупала, а промислових (отже, чужих) зросла. Під впливом таких відносин, а теж під впливом велитенських податків український нарід біднієщораз більше.

Через ті невідрадні відносини зачинає поволи завмирати дух бунту, завзяття і протесту. Одним словом, національний організм українського народу на західно-українських землях переживає важку хоробу, з якої треба старатись його вилічити.

У звязку з висше наседеним рішено:

1.

Підперти справу революційної пропаґанди в тій формі, як вона нам подана з боку активних чинників у краю. **Згідно з ними стверджуємо, що одною з многих причин упадку української держави і теперішнього сумного положення українських земель під чужими владами був і є брак державницької ідеольоґії, помішання національних кличів з кличами соціяльними і повна відсутність внутрішньої революційної пропаґанди серед широких верств українського населення.**

Лише дорогою пропаґанди можна закріпити в народніх масах ідею власної державности так, щоби вона перейшла в кров і кість народу. Лише пропаґандою можна викликати революційний настрій в народніх масах; можна прогнати з них зневіру, а запалити в їх душах віру у власні сили. Дорогою відповідної пропаґанди можна сфанатизувати і поодинокі одиниці і народні маси, і допровадити їх до сього, що вони готові жертвувати життєм для ідеї національного визволення. Тому заявляємось за утворенням в краю і закордоном видавництва леґальної і ном видавництва леґальної і нелеґальної літератури, яка пропаґувала-б державницьку ідеольоґію, альтруїзм, апотеозу смерти і терпінь за нарід і державу, історичну традицію з геройськими вчинками козаків і давнину, а української армії в теперішности, історію революційної боротьби других народів і т. п.

Звертаємо увагу американського громадянства, що богато з тієї літератури вже готове до друку, але нема фондів, щоб видати.

Шлях пропаґанди веде до уздоровлення нашої суспільности і скріплення нашої суспільности і скріплює боєвий фронт. Хто і підпирає, той підпирає, той підпирає боєву кацію в краю. А що ми за безоглядною дальшою боротьбою з нашими ворогами, то заявляємось за видавництвом революційної літератури і відчинюємо спеціяльний фонд для сеї справи з прошенням, щоби ті всі, що попирають революційну боротьбу, підперли ще і той фонд.

2.

Вважаємо допомогу РІДНІЙ ШКОЛІ нашим найважнійшим завданнем в теперішню хвилю. Хочемо одначе бачити в Рідній Школі дійсно рідну школу.

Як відомо, Польща стремить до того, щоб ціле шкільництво вчинити знарядом польонізації. По тій причині шкільна кураторія видала приказ заведення в приватних школах Українського Педагогічного Товариства **польського урядовання та заказ вживання назви „український".** В той спосіб на глум батькам, професорам, ученикам і цілій українській нації має навіть приватна українська школа стати орудем польонізації.

Наше становище в тій справі таке: Укр. Педаг. Товариство не сміє виконати того розпорядку кураторії, хочби се мало потягнути за собою замкнення самого У. П. Товариства та розвязання всіх шкіл. Тоді буде се можна хоч використати на міжнародній арені та по широкому світі, а заразом все наше шкільництво звернути в підпілє та остаточно зреформувати відповідно до потреб хвилі.

Рідна Школа не тільки, що не повинна за ніяку ціну піддаватись провокаційним розпорядкам польських шкільних властий, але повинна вести перед в безоглядній боротьбі за наші національні права, оскільки ся боротьба відноситься до оборони наших культурних інтересів.

Щоб Рідна Школа могла ту важку боротьбу видержати, повинні ми з Америки давати їй постійну і значну допомогу. аНдходять Різдвяні Свята, а з ними і **Коляда на Рідну Школу.** Кожда місцевість повинна заздалегідь приготовити комітет, який зібрав би жертви, від якої не повинна ухилитись ніодна одиниця.

3.

Відрадною появою в краю е розвиток КООПЕРАЦІЇ. Маємо там около 1,000 господарсько-торговельних кооператив із закупною централею **Центрсоюзом** у Львові; кредитові кооперативи з централею **Кредитовий Союз** і **Молочарський Союз** в Стрию. Всі вони остають під проводом **Ревізійного Союза,** що є ревізійним і організаційним центром для всеї кооперації.

Повний розвиток кооперації спинює цілковитий **брак кредиту.** Польського і державного кредиту не хочуть брати і ледви чи дістали-б, чужого нема, а своя суспільність бідна і знищена податками та данинами. живеться коротким жидівським товаровим кредитом, який одначе задорогий. Тут треба купецького кредиту і чужого капіталу. Пишуть нам з краю, що якщоб американські Українці могли підперти кооперативи своїм капіталом, то принесли-б тим величезну користь краєви, а самі могли-б діставати тепер яких 20% до 30% від вложеного капіталу; значить, і добре заробити.

Наша думка на ту справу така:

Без сумніву розвиток кооперації поставив би нашу націю в старому краю економічно на ноги і дав би тисячам занятте та спромогу життя. Ми переконані, що американські Українці ту справу підперли би, якщоб вона була поставлена в краю на солідну бизнесову підставу. Значить, якщоб позичка була матеріяльно обезпечена. В тій ціли рішено віднестись до краю для засягнення точних інформацій і пропозицій.

II.

ПРОПАҐАНДА В АМЕРИЦІ:

а) Ухвалено виготовити **квестіонар,** який містив би питання про всі найважнійші народні справи, які повинні бути обговорювані на зборах і вічах.

б) Рішено віднестись до **американських гуманітарних інституцій** задля добуття допомоги на культурні і гуманітарні ціли старого краю. Припоручено о. Струтинському, Т. Грицееви і М. Дармограєви навязати зносини з американськими установами.

в) Ухвалено друкувати аґітаційні летючки, відповідно до ухвали Конгресу, а теж видати книжку про ляцькі надужиття.

III.

УКРАЇНСЬКО-ЛИТОВСЬКО-БІЛОРУСЬКИЙ СОЮЗ:

Згідно з волею Конгресу пороблено вступні заходи для зближення з Литовцями і Білорусинами. В Филаделфії оснувався вже ініціятивний комітет, який почав працю у справі спільного зближення на основі спільної боротьби проти сільних національних ворогів. Головою Комітету вибрано Литовця Станлій Байрунаса, а містоголовою Т. Грицея. Секретарями: Литовець Френк Пукас і М. Дармограй.

IV.

СПРАВА ДОМУ У. Н. К.

У виконанню рішення третього Конгресу зійшлась екзекутива Обєднання дня 28. падолиста с. р. з екзекутивою У. Н. К. щоби перебрати в посіданнє дім при 30. Іст семій улиці в Ню Йорку.

Тригодинні спроби дійти до якогось порозуміння не дали ніякого позитивного результату. Екзекутиві Обєднання запропоновано згодитись на те, щоби дім оставав дальше у власности та заряді У. Н. Комітету, з тим, що Обєднанне дістане два місця в У. Н. Комітеті для контролі.

Екзекутива Обєднання заявила, що се противиться ухвалі Конґресу і вона не може згодитись на таку пропозицію. Чотирох членів екзекутиви У. Н. К., а то: Володимир Б. Лотоцький, о. Володимир Лотович, Евген Якубович і др. Семен Демидчук згодились на віддачу дому Обєднанню, пересилаючи на се ще осібну писменну заяву. Пятий член екзекутиви У. Н. Комітету, Іван Добрянський, заявив, що Конґрес не був у праві ухвалювати перебранне дому У. Н. Комітету; що до того єдино уповноваженним являється Зїзд У. Н. Комітету; що нюйорські орґанізації є проти передачі; та що він ніяким чином не допустить до передачі.

Заміти з боку других членів, що послідній Зїзд У. Н. Комітету рішив передати дім тій народній орґанізації, яка повстане з волі народу, що Народній Комітет наділі не істнує, та що дім не є власностю Нюйорчан, а цілої української громади в Америці — не змінив ситуації.

Супроти того екзекутива Обєднання була би в можности виконати рішенне Конгресу хиба дорогою судового процесу, який знову потягне за собою великі кошти, а на се нема фондів. Тому покищо не лишаєтьсянішо инше як відкликатися в тій справі до загалу американських Українців, щоби вия-

вив свою думку і свою волю, бо сей загал складав свої центи на сирітський гріш, за який куплено той дім.

V.

„ПРОСВІТА" У ЛЬВОВІ.

Рішено видати відозву у справі ювилею 8. грудня яко дня ДАРУ „ПРОСВІТІ" у Львові.

VI.

ВСЕУКРАЇНСЬКЕ СВЯТО ДЕРЖАВНОЇ ЗЛУКИ.

Вчасі, коли наш нарід находиться на всіх своїх землях в тяжкій національній неволі, слід памятьати і гідно святкувати той щасливий момент, коли ми мали свою державу, свою владу і свою армію; коли ми були так близко ідеалу нашої нації — Одної Соборної Української Держави. Тим днем є, **день 22-ого січня,** коли то Галицька Україна злучилась у єдино з Придніпрянською Україною. До того свята належить робити вже тепер приготовання, щоб воно випало по всіх місцевостях як найбільш торжественно.

VII.

ІДЕЯ ОЛІМПІЯДИ В СТАРОМУ КРАЮ.

Сьогорічні Запорожські Грища у Львові виказали, що серед нашої молоді находиться прекрасний спортовий матеріял. Се заставило ініціяторів „Українського Товариства Прихильників Спорту" поставити собі за ціль вислати українських змагунів на найблизшу Олімпіяду, що має відбутися в 1928 р. Ся справа вимагає великого вкладу труду, а також гроша для винайму площі для плекання всіх родів спорту та заанґажовання фаховців і тренерів до поодиноких родів спорту.

Наше становище таке: Всім нам відомо, скільки писали недавно всі часописі світа, а особливо американські, про послідню Олімпіяду в Парижі. Як богато писали про такі малі країни як Фінляндія і Швайцарія, що вислали так богато своїх змагунів. Відомо нам дальше, що побідників на Олімпіяді витали Фінляндці і Швайцари як національних героїв. Все те свідчить, що другі народи високо ставлять у себе справу спорту. Не інакше повинні і ми поставитись до сеї справи. Особливо наша молодь і пластуни. Членська вкладка виносить $5 річно. Адреса: Товариство Прихильників Спорту, Львів, ул. Руська 18.

VIII.

Із загального приходу за падолист в сумі $2,516.20 рішено вислати до краю $1,900, які розділено після волі і призначення жертводавців у слідуючий спосіб: Рідна Школа 1,000, боєвий фонд 200, політичні вязні 200, інваліди 200, сироти 100, політична пропаґанда 100, „Просвіта" 50, Реміснича Бурса 50.

ЗА ОБЄДНАННЄ УКРАЇНСЬКИХ ОРГАНІЗАЦІЙ В АМЕРИЦІ:

о. Володимир Сполітакевич, предсідатель.

Др. Лука Мишуга, секр.

Місяць „Просвіти" в Ню Йорку.

УКРАЇНЦІ МІСТА НЮ ЙОРКУ!

Дня 8. грудня с. р. минає 56 літ, як у Львові місті, в старім краю, зійшлось 20 молодих людий, переважно еще студентів, та заложили перше не лиш на всю Галичину, але й всю Україну, товариство для піднесення просвіти та народної свідомости українських селянських та маломіщанських мас. Часи тоді були еще темні. На Україні, як вона довга і широка, не було ще ні одного українського товариства для духового піднесення простонародних мас. На Придніпрянській Україні, під російським обухом, було се взагалі заборонене. В Галичині та Буковині, хоч в Австрії була вже конституція, мало-хто народними справами журився. Нарід, що недавно вийшов з панщини, був цілком несвідомим, а тодішна українська інтеліґенція — попівство — стидалася простої мови свого народу і собі пнялася в пани, шукала якоїсь панської мови — то церковної то російської то польської, аби лиш не „хлопської", не української. А вже про горожанське освідомлення селян, про політичне та соціяльне його двигнення, ніхто й не думав. Темне селянство тонуло у піянстві, корчмарі-пявки загортали хлопські ґрунти, а темні маси вважали всякі вибори панською забавою та продавали свої голоси, свою долю і долю своїх дітий за леда марницю.

Ось в такий час жменя молодих інтеліґентів, запалена „Кобзарем" Шевченка, переймилась любовю до свого поневоленого, темного народу та щоби двиґнути їх до людського достоїнства, рішила дати їм світло науки, світло свідомости в їх рідній мові і в приступній для простого народа формі. Зійшлись і заложили „Просвіту".

Було їх зразу около 20, але доконали вони великого, історичного діла. Вони перші звернулись прямо до простонародних мас, перші дали сим масам українську книжку в руки, перші защіпили в тих масах зерно народної свідомости. „Просвіта" стала видавати правильно що місяця популярні книжочки для народу, а щорічно гарний, богатий на зміст календар. І хоч хоч москвофіли-назадники заложили для конкуренції з „Просвітою" своє „Общество імени Качковского" та хоч те „Общество" відразу було богатше і мало за собою старше галицьке попівство, а навіть поміч від Москалів з Росії — то однак жива, хоч бідна, „Просвіта" перемогла реакційне „Общество" і розцвилась, розрослась, розширилась по всему краю.

Вона розрослась так, що в 1890 році доконано в ній реформи, аби вона тим успішнійше могла працювати: заведено „Читальні Просвіти" по селах і місточках, аби люди там сходились читати ґазети і книжки, слухати викладів, уладжувати театральні вистави, вечерки, Шевченкові роковини тощо; заведено „Філії Просвіти" по повітах, щоби вони закладали і надзорували міські читальні, уладжували господарські і торговельні курси, закладали кооперативні крамниці та бурси для селянських дітий у школах, будували повітові „Народні Доми", давали почин до українських повітових банків і кас і втягнено в проґраму „Просвіти" господарську орґанізацію народу на кооперативних началах себ-то закладання сільських крамниць та позичково-щадничих спілок.

І „Просвіта" росла, могутніла, несла світло в найдальші села, в найтемнійші кути краю, та ставала могучою орґанізацією, на котру Ляхи та Москалі гляділи з ненавистю, другі народи навіть високо стоячі — як Чехи, Німці, Данці — з подивом і пошаною, а український нарід з любовю, вдячностю і привязанням. Перед вибухом війни в 1914-ім році „Просвіта" була вже так могуча, що мала:

- **20,000 дійсних членів;**
- **78 філій по повітах з „Народними Домами" та бурсами;**
- **3,000 читалень по селах, майже кожда у власнім домі;**
- **250,000 членів в сих читальнях;**
- **600 крамниць по селах;**
- **400 позичкових сільських кас.**

Поза тим централя „Просвіти" посідала не числячи тисячів домів читальняних та кількадесяти „Народних Домів" належачих до філій по місточках — недвижимости на 3 міліони передвоєнних корон (600,000 долярів), а то: величезну каменицю у Львові та великі земельні посілости в Милованню, Угерцях та Грабівци, даровані „Просвіті" українськими землевласниками патріотами в признанню її заслуг. В домі „Просвіти" у Львові містяться її канцелярії, велика бібліотека відчинена для публики, музей „Просвіти" та канцелярії і домівки многих українських товариств. На дарованих її земельних посілостях „Просвіта" уладила рільничі школи: жіночого господарства, аґрікультури і садівництва та огородництва.

За час свого істновання „Просвіта" видала і поширила близько 4 міліони своїх книжочок, а близько одного міліона календарів. З її видань можна утворити спору бібліотеку.

Увесь національний рух у Галичині звязаний з іменем „Просвіти". Від неї пішла вся просвітна і орґанізаційна праця серед темних передше мас, через неї сі маси прозріли, освідомились, стали людьми, стали Українцями. За її почином заложено тисячі і тисячі льокальних орґанізацій, вона була жерелом всього народного руху. „ПРОСВІТА" — СЕ МАТИ УКРАЇНСТВА В ГАЛИЧИНІ. Як така перейде вона в історію українського народу не лиш Галичини, але й всеї України, бо за її приміром заклалися „Просвіти" на Придніпрянщині, а навіть, на Зеленім Клині.

УКРАЇНЦІ!

НАША МАТИ „ПРОСВІТА" У СВОЇ 56-ті РОКОВИНИ КЛИЧЕ НАС НА ПОМІЧ. Війна, революція, боротьба за волю і чужа недоля підкопали її, захитали отсю найбільш заслужену, найдорозшу серцю кожного Українця інституцію, що служила не панам, не могучим, не богатим, а темним, а заневоленим, а убогим, а робучим масам! Вона сегодня у скрутнім положенню. Тисячі членів її лягли на полях бою чи замучені ворогами. Її читальні замкнено. Сотки читальняних домів зруйновані. Всі крамниці і каси занепали. „Народні Доми" попалені або пореквіровані Ляхами. Дім у Львові ушкоджений бомбою, підложеною ляцькою боївкою. Запомоги, які на домагання галицьких послів давав „Просвіті" галицький сойм і австрійський парлямент, польський сойм не дає, а натомість польські власти накладають на неї данини і руйнують високими податками „Просвіту".

Та проте „Просвіта" не устала в своїй роботі. Вона гуртує знов тисячі і тисячі членів, відновила вже висше тисячі читалень по селах та поверх 40 філій по посвітах, відбудовує спалені доми, веде знов бурси і захоронки, веде рільничі школи, дає почин до торговлі і промислу, відновляє крамниці і каси, дає почин до нових кооператив, повела систематичну боротьбу з неграмотностю, видає знамениту „Історичну Бібліотеку" та чимало инших видавництв — одним словом: знов Є ОГНИЩЕМ НАРОДНОГО ЖИТТЯ ЗАНЕВОЛЕНОГО НАРОДУ!

УКРАЇНЦІ МІСТА НЮ ЙОРКУ!

Отся „Просвіта", духова мати нашого народу, просить нас о поміч на відбудову домів, на віднову читалень, на фахові школи, на орґанізацію кооператив і торговельно-господарських курсів, на бурси, на видавництва для мас, на викорінювання темноти-неграмотности — на світло для мас нашого народу в старім краю. А в просвіті наша будучність, наша побіда!

ДЕНЬ 8. ГРУДНЯ, СЕ ДЕНЬ НАРОДИН „ПРОСВІТИ".

„Союз Українських Народних Товариств міста Ню Йорку" рішив сей ювилей „Просвіти" почтити так, як на се „Просвіта" заслужила. А то:

1) ВВЕСЬ МІСЯЦЬ ГРУДЕНЬ С. Р. ПРОГОЛОШУЄМ В НЮ ЙОРКУ МІСЯЦЕМ ТОВАРИСТВА „ПРОСВІТА" У ЛЬВОВІ.

2) ЧЕРЕЗ УВЕСЬ ЦЕЙ МІСЯЦЬ ВСІ ЗБІРКИ В НЮ ЙОРКУ МАЮТЬ ПІТИ НА ПОЧЕСНИЙ ДАР „ПРОСВІТІ" У ЛЬВОВІ.

3) КОЖНЕ УКРАЇНСЬКЕ ТОВАРИСТВО ЧИ БРАТСТВО В НЮ ЙОРКУ ПОВИННО УХВАЛИТИ ЗІ СВОЄЇ КАСИ ЗНАЧНІЙШИЙ ДАР ДЛЯ „ПРОСВІТИ" У ЛЬВОВІ.

4) НА КОЖНІМ ТОВАРИСЬКІМ МІТІНҐУ, ЩО ВІДБУДЕТЬСЯ В ГРУДНІ, ПОВИННА БУТИ ЗБІРКА НА ПОЧЕСНИЙ ДАР „ПРОСВІТІ" У ЛЬВОВІ, ПОВИННА ЗАПАСТИ УХВАЛА, ЩО КОЖНЕ ТОВАРИСТВО ВПИСУЄТЬСЯ В ЧЛЕНИ „ПРОСВІТИ" ТА ВСІ ЧЛЕНИ КОЖНОГО ТОВАРИСТВА ПОВИННІ ВПИСАТИСЬ В „ПРОСВІТУ" У ЛЬВОВІ.

5) СОЮЗ УКРАЇНСЬКИХ НАРОДНИХ ТОВАРИСТВ В НЮ ЙОРКУ ВИГОТОВИВ БЛЬОЧКИ З КВИТКАМИ, НА КОТРІ УПОВАЖНЕНІ ЛЮДИ ЧЕРЕЗ УВЕСЬ ГРУДЕНЬ БУДУТЬ ЗБІРАТИ ДАТКИ НА „ПРОСВІТУ" У ЛЬВОВІ.

6) ДНЯ 14. ГРУДНЯ БУДЕ В САЛІ „УКРАЇНСЬКОГО НАРОДНОГО ДОМУ" В НЮ ЙОРКУ СВЯТОЧНЕ ВІЧЕ В ЧЕСТЬ „ПРОСВІТИ" З РЕФЕРАТАМИ ПРО ЇЇ РОЗВІЙ, ПРАЦЮ І ЗНАЧІННЯ.

7) НА ДНЯХ БУДЕ ВИДАНА НЕВЕЛИКА БРОШУРКА ПРО „ПРОСВІТУ".

8) ВКІНЦІ ЗАРЯДЖУЄТЬСЯ ЗАГАЛЬНЕ ВПИСУВАННЄ НЮЙОРСЬКИХ УКРАЇНЦІВ У ЧЛЕНИ „ПРОСВІТИ" У ЛЬВОВІ. Се честь і слава для кожного бути членом сего найповажнійшого, найбільш заслуженого і найстаршого українського товариства та повісити у своїй хаті на покутю його членську грамоту. Кожен член дістає що року великий календар „Просвіти", який вартує около одного доляра, і кілька нових книжок. А кошт належання до „Просвіти" невеликий — пів доляра вписового та півтора доляра річної вкладки.

ЗДОБУДЬМО В НЮ ЙОРКУ 1000 ЧЛЕНІВ ДЛЯ „ПРОСВІТИ" ЗА ОЦЕЙ МІСЯЦЬ ГРУДЕНЬ, а поставимо її на тверді підвалини. НЕХАЙ КОЖНИЙ ЧЛЕН КОЖНОГО УКРАЇНСЬКОГО ТОВАРИСТВА ЧИ БРАТСТВА В НЮ ЙОРКУ ВПИШЕТЬСЯ В ЧЛЕНИ „ПРОСВІТИ" У ЛЬВОВІ! Нехай виділ кожного товариства візьме собі за честь допильнувати се. А тоді врятуємо нашу матір „Просвіту" та забезпечимо її будучу працю.

УКРАЇНЦІ МІСТА НЮ ЙОРКУ!

Союз Українських Народних Товариств м. Ню Йорку взиває вас в імя будучности нашого народу в Галичині взяти живу, щиру і гарячу участь в оцій збірці фондів та в приєднанню членів для „Просвіти" у Львові.

Всякі збірки треба передавати до пересилки касієрови „Союза Українських Народних Товариств міста Ню Йорку" п. ОНУФРІЄВИ БАЛЯСОВИ або пересилати їх просто на адресу:

TOWARYSTWO PROSWITA — RYNOK 10.— LEMBERG, GALICIA.

Так само нових членів, подаючи їх докладне імя і адресу, враз з квотою двох долярів, належить подавати на руки п. О. Баляса або прямо на адресу „Просвіти" у Львові.

УКРАЇНЦІ!

Не фразами, не грімким пустомельством, не безсильними погрозами народи здобувають свободу — а ділом. Таким ділом є „ПРОСВІТА" в старім краю! Таким ділом є поміч для неї!

Тому: до діла! До збірки на „ПРОСВІТУ"! До впису у „ПРОСВІТУ"!

СЛАВА НАЦІЇ МАТЕРІ „ПРОСВІТІ" У ЛЬВОВІ!

Ню Йорк, дня 3. грудня 1924.

ЗА СОЮЗ УКРАЇНСЬКИХ НАРОДНИХ ТОВАРИСТВ МІСТА НЮ ЙОРКУ:

Андрій Свитак, голова,

Онуфрій Баляс, касієр. **Михайло Никифорчин,** секретар.

СПРАВА НАРОДНОГО ДОМУ В БОСЬКУ.

Член У. Н. С. д. Василь Теплий (Box 167, East Vandergrift, Pa.), одержав оттакий лист:

Вповажаний Пане Теплий!

Якраз рік минув від того часу як я їхав з Вами до Новосілець на „кермащ". Час той, хоч довгий, однак скоро минув а Ви за той час вибралися з хати за море добувати красшої долі для себе й своєї родини. В самім Боську за той час на око здаєся не богато змінилося, а однак змінилося. Сусіди наші вибудували гарний „дом людови", а у нас як бувало так зістало; трудно нам на щось здобутися, бо своїми силами не встані хочби й найбільше охочі до народної справи щонебудь вдіяти, бо в краю тепер страшна біда. Они (наші сусіди) легко до того прийшли, бо їм прийшов з помочію уряд, а нам такої помочі н едадуть. Єсьмо лишені на власні сили і маємо хиба на Бога надію, що й ми прийдемо ще колись до своєї народної хати. Але тут мусіли би прийти нам з помочію наші брати, наші найблизші родаки з Боська з великою помочію. Вправді в Америці доляри за дармо також не дістається, але принайменьше праця чоловіка (робітника) є цінена, а тут зарібків нема. З ґрунту нічим не можна зарятуватися, бо всьо дешеве. В виду сего вся майже надія наша глядить на Вас, земляки Боська в Америці, двигнути памятник народний в нашім селі, щоб слава про Вас йшла з вдячністю од рода в род. Писали Ви, щоб прислати Вам фотографію дому Павла Бабяка. На разі сего не роблю, бо хоч на око сей дім виглядає величаво й в гарнім місци положений, однак практичний на Народний Дім після мене він не є, то тій причині, що він на ту ціль не є будований, а коштував би великі гроші, за котрі можна би побудувати хату після відповідного пляну, хоч може на око скромнійшу, однак практичнійшу. Як виглядає сей будинок, Ви знаєте й єслиб мали на него охоту й хотіли поагітувати за складкою, щоб його конче купити зі згляду на його положеннє, то мігбим пізнійше о його фотоґрафію постаратися й Вам переслати.

Крім Народного Дому пекучою справою для громади нашої є своя рідна захоронка, де могли би діточки маленькі завчасу чогось доброго учитися, а не ставатися дітьми улиці, бо теперішні родичі о вихованнє дітий не дуже дбають. На се зложилося дуже много причин. Я будучи тут на місци, маю нагоду всьому приглянутися й щоб не знати як промовляти й яких средств уживати в ціли направи злого, трудно що шляхотного викресати. Тому треба зачинати від найменьших, а старших най уже учить світ, а зглядно його лиха доля. Головна певно причина є в тім, що нема місця, де можна би то всьо згуртувати, бо до тепер гуртує молодіж коршма і музика. Хто лиш в таких річах бачить ціль свого життя, то з таким не дуже й варта заходитися. Будучи тут в Боську уже цілий рік, мав я нагоду переконатися, що старші ще мають охоту до чого доброго, благородного, але теперішній молодіжи, то шкода й згадувати о чімсь подібнім. Давав я навіть уже й представленне (на сироти), але лише одно, а вже друге то стягали, так злегковажили собі то всьо, що таки представленнє не відбулося. Тепер щоб навіть хотів, то не так й де, бо Павло Бобак, в якого домі ми то давали, зачав хату кінчити й нас би уже не пустив, бо він урядив то на кімнати мешкальні; тож не булоби де уладити сцени. Супроти таких болючих справ маґли би нарід в Боську двигнути, урятувати ще, лиш їх земляки, які під тепер перебувають в Америці.

Тому що Ви в тім згляді зачали уже працювати й збирати жертви на народну ціль для Боська, прошу й від себе: будьте так добрі о скілько Ваших сил не уставайте в зачатім ділі, щоб довести його до кінця. Маю повну надію, що наш голос з Боська не зістане без відгомону посеред наших уроженців з Боська в Америці, дай Боже, щоб уже в недовзі станув в Боську спільними силами величавий народний памятник.

Здоровлю Вас щиро,

о. Микола Головач,
катехит в Боську.

ВІДОЗВА

до українських еміґрантів громади Дуплиск (пов. Заліщики).

Дорогі Браття! Ми, український нарід, по страшній світовій війні переживаємо велике лихоліття, а з окрема господасрько-політично-просвітне.

Як Вам відомо війна пожерла величезні жертви нашого найкрасшого народного цвіту, а притім зруйнувала наше сільське господарство, бо ще і до нині маса нашого народу жите в землянках і без куска хліба.

У так тяжких часах ми зачинаємо организуватися у кооперативи, щоби в той спосіб видобутися з загальної нужди та руїни.

Ми мусимо мати торговлю і промисл в своїх руках і длятого ми зачинаєм орґанізуватися у кооперативи, але наші початки дуже тяжкі, бо не маємо достаточних фондів. Щоби зорганізувати найменьше товариство то потрібно своєї хати, бо тільки у своїм власнім домі робота може вийти як слід.

А щоби мати свою хату, то на те потрібна більша сума грошей, котру не всилі зложити члени кооперативи, бо на саме закупно товарів першої необхідности ми з трудом зложили уділ у висоті 1 доляра.

Як Вам відомо з часописи, наш нарід переживає тепер тяжкі часи і поносить великі тягарі, які виснажують із нас остнки нашої економічної сили.

Тому звертаємося до Вас, дорогі Браття і Сестри з просьбою о жертви на будову власного дому, де мала-б приміститись кооператива і читальня „Просвіти".

Дерево на будову маємо вже з року 1919, а щоб то дерево не гнило, то просимо Вас, дорогі Браття і Сестри, о поміч, так щоб ще сего року розпочати будову сказаного дому для добра і слави українського народу!

Жертви просимо слати на адресу: „ЗЛУКА" — зареєстрована кооператива з обмеженою порукою в Дуплисках (пов. Заліщики, почта Дуплиска).

ЗА УПРАВУ:

Евген Яніцький, справник; **Гнат Гринишин,** касієр; **Юрко Бабій,** діловод.

З АНАДЗІРНУ РАДУ:

о. Іван .... голова; **Гнат Боднар** секретар.

Цю просьбу одержав д. Мих. Довгий в Ню Гейвен, Конн. У відповідь на ню завязано Комітет, до якого увійшли: Мих. Довгий, Ефрем Шандарівський і Іван Кутірка.

Проситься усіх односільчан звертатися по інформації на адресу: Michael Dowhey, 204 Chapel St., New Haven, Conn. Імена всіх жертводавців будуть проголошені у „Свободі". Д. М. Довгий має уповажнення від Кооперативи „Злука", щоби збирати жертви на дім для товариства.

ПТИЧКО ЛЮБА...

Птичко люба, птичко мила,
Дзвінкоспівна, легкокрила
Тужиш злинуть у вірай,
Та ці вихри, люті бурі
Темні хмарища понурі
Кажуть: Тутки умирай!

Ти безсила, птичко мила,
Марно розвиваєш крила,
Вихри супротивні бють,
Гонить мрія у простори
Ґень у гарне сине море,
Вихри віють: Ні, гинь тут!

І без сил падеш нещасна,
Гинеш, а заграва ясна
Гарний час ворожить вже.
Никнуть хмари, небо сине
В сяйві сонця — все все лине
У вірай — нема тебе!

А. Лотоцький.

Антін Лотоцький.

ТОДІ, ЯК ГАЛИЧ НА ГАЛИЧ НАПІТАЛА...

Нарис із 1340—1349 рр.

(Докінчення).

—o—

III.

Слова тисяцького, а тепер наставника Дмитра Детька сповнилися.

Краківський біскуп мерщій вибрався з поворотом у Краків. І зараз таки по приїзді був у Казимира. Здав йому звідомлення з своєї роботи, а про смерть князя Юрія II. оповів Казимирові ось таке:

— Як тільки я прибув на Русь, зараз почав приготовляти стежки для нашого плину. Я пізнав скоро, що бояре невдоволені з Болеслава, тому, що він сприяє нашим людям. Рішився я використати це невдоволення. Підшукав я нашого чоловіка. Є ним Бартек із Лобзова, що тут оженився з богатою боярською дочкою. Я його намовив, що він заявив охоту перейти на грецьку віру й удавав великого прихильника бояр, а противника князя. Він так і зробив. І вскорі зєднав собі прихильність богато визначних бояр. Тоді почав намовляти їх до заговору проти князя. Бояре далися втягнути в сильце. І заговір удався. Тепер, найясніщий королю, тобі дорога на Русь отворена.

— Так і гаразд! — сказав Казимир із вдоволеннєм. — Але чи богато між боярами противних мені?

— Ніде правди діти — є! Та це пусте. Їх можна буде розсварити з собою, а тоді все піде легко. Одна біда, правда, що між противниками є тисяцький Дмитро Детько. Це мудра людина, хоч і не належав до Болеславових противників; не дав себе втягнути в заговір, а противно виступав рішуче проти заговору. І на лихо його мабуть і обрали тепер головним керманичем держави.

— Це справді мені не по нутру, однак нема що довго думати, а треба скоро ділати. Тиж знаєш, що я заключив договір із королем Угорщини, що на випадок Болеславової смерти галицька волость переходить під владу Людвика. Та я тоді мусів таку умову зробити, а тепер що иншого... Тепер мені шкода другому, хочби й своякові, відступити цю багату й гарну землю... Я мушу мерщій рушити на Львів, — щоб поставити Людвика перед довершеним ділом.

— І добре зробиш, найясніщий королю! — похвалив біскуп.

І Казимир не гаявся, а якстій зібрав чималий відділ війска та рушив на Львів.

Ішов скоро, сливе ніде не задержувався, так що шляхта почала вже нарікати, що коні не видержать такої дороги, та Казимир мов не чув її нарікань:

— Вперед, вперед, час наглить! — накликав разураз.

І вже в суботу 22. квітня був під стінами Львова. Першим його ділом було порозумітися з Бартком із Лобзова.

Бартек зараз і явивсяв його таборі. Він говорив:

— Найясніщий королю, ти прибув саме в пору, тепер легко можна зайняти Львів, бо нема в городі цього, хто лад держить у йому.

— Кого саме?

— Не має в городі начальника Дмитра Детька. Бояре вислали його в посольстві до Любарта, щоб перейняв галицько-володимирську державу під свою власть. Він розум і сила Львова. Без його Галичина це вівці без пастуха. Тепер саме пора зайняти Львів.

— Ну, й гаразд, але ти, Бартку, все таки старайся зеднати мені прихильників серед визначних бояр.

— Можна, можна! — впевняв Бартек. — Дмитро має серед боярства багато противників. Вони вже з самої ненависти до його підуть із нами.

— Гаразд, роби, а я тобі віддячуся.

— Послужу тобі, найясніщий королю, по твоїй волі.

— — — — — — — —

Львовян заскочив прихід Казимира зівсім непроготованих. Ніхто з них не сподівався, щоб Казимир міг так скоро появитися під стінами Лявова. Всі потратили голови.

А Бартек із Лобзова не спав. Він почав між противниками тисяцького вести роботу в користь Казимира:

Що Любарт? — говорив він. — Любарт сам схоче захопити всю власть, або відасть її одному, віддасть її Дмитрові, а Казимир противно — відступить всю владу боярській раді. Він напевно не буде мішатися ні в церковні, ні в громадські справи.

Бояре слухали й думу думали. Найбільше вразило їх те, що влада може спочити в руках Дмитра Детька, що раз узявши владу в руки, не дасть боярам коромолити.

І вони потайки враз з Бартком та Семеном Добромиричем рішили допомогти Казимирові війти в місто.

І на другий день на св. великомуч. Юрія був уже Казимир на замку у Львові.

А війско його розмістилося вколо замку по домах прихильних Казимирові бояр.

Та не довго були вони йому прихильні. Казимирова шляхта бутна й горда почала поводитися в домах бояр мов у себе дома. Так буцім то не бояре були в себе господарями, а вони, а бояре хиба слуги їхні.

І бояре скоро отямилися. Зразу слалися вони зі скаргами на шляхту до Казимира, та коли це ніщо не помагало, стали собі самі справу робити.

І ось одної ночі якось несподівано нестало двох шляхтичів а другої знов кількох, а там і в білий день почали падати шляхотські голови.

Один із шляхти побачив раз на місті Ганку Детьківну. З першого погляду закохався в ній по вуха та став прилабузнюватися до неї. Дістав добру відправу від дівчини, однак не дав за вигране й далі непокоїв її, де тільки міг. Та тут став йому на перешкоді тивун Петро Воєславич. Він відразу крикнув до нього:

— Гей, добувай сякий такий меча, я тебе провчу, як чіпати наших чесних дівчат.

Шляхтич і собі гордо відповів і таки на вулиці прийшло до двобою. І шляхотські пахолки понесли вмираючого шляхцюру на його кватиру.

Занепокоївся Казимир; а тут іще дійшли до його вісти, що Дмитро Детько вертає до Львова й то не сам, з чималим загоном Татар.

— Не видержу я тут з невеличким своїм відділом серед ворожого моря напору руської сили ще й з татарською. Треба негаючися тікати.

І одної ночі потайки, мов злодій, вийшло Казимирове війско з міста.

На другий день, а було це в день священмуч. Семенона, в четвер 27. квітня, бояре зчудовані побачили, що з Ляхів не має вже ні живої душі в городі.

— Що це сталося, — дивувалися вони — що це сталося?

А тут і княжий скарбник почав оповідати:

— Зрабували княжу скарбницю, зрабували зівсім...

— Хто, як, коли? — питали зчудовані люде.

— Хто? Казимирові вої — цього ночі! — відповів.

— А тиж не міг не дати?

— Гегеж, поставили сторожу біля моєї кімнати, а скарбницю розбили й усе забрали. Забрали все золото й срібло, оба вінці Данила й Юрія I. з дорогими самоцвітами, княжий престіл та княжі ризи, а навіть два золоті хрести з божим деревом.

— Рабівники, злодії — кричав народ, а бояре, що перше були прихильниками Казимира, тепер поспускали голови й мовчали.

На другий день прибув тисяцький Дмитро, чи радше тепер вже не тисяцький а наставник галицької землі, бо враз із собою привіз він грамоту від князя Любарта, в якій він переймав під свою руку галицько-волинські землі й іменував Дмитра Детька своїм наставником.

Татар не було. Дмитро Детько тільки вмисне пустив був вістку, що йде з Татарами, щоб налякати Ляхів.

І вдалося йому...

— — — — — — — — — — — —

Таки цього самого дня скликав Дмитро боярську раду й прочитав на раді княжу грамоту. Всі бояре, навіть Дмитрові противники, зраділи — засмакували вже ляцького панування.

— Тепер, бояре, — закінчив Детько — треба нам подбати, щоб у друге не впустити вовка в комору, бо я впевняю вас, що Казимир не дасть за вигране. За багата й гарна наша рідна земля, щоб вороги наші оставили її в спокою. Треба нам усе бути готовими боронити її.

Бояре всі, як один мух клкнули:

— Боронитимемо землі рідної й волі нашої до останньої каплі крови. Проводи нам, ми всі з тобою!

І Дмитро став заводити лад. Поправляв скріплення, збільшав залогу, вправляв її. А тимчасом приходили вісти, що Казимир зайняв уже червенські городи: Перемишль, Ярослав, Червень і инші. Ізза Карпат приходили вісти, що й Мадяре готовляться до походу на Галич.

Бачив Дмитро, що за богато ворогів. Скликав раду. Урадили позвати на поміч Татар.

Не одну битву прийшлося звести з Ляхами й з Мадярами й із ріжним щастям. Та вкінці Казимир побачив, що не дасть ради й подався назад у свою Польщу, щоб знов приготовитися до нового походу. Та тут дійшли до його вісти, що Дмитро заключив умову з Татарами, щоб вони напали на Польщу.

Налякався Казимир і пише до Дмитра, що нехай він не насилає Татар, а він не нападатиме на галицьку волость, а признає в Галичі владу Детька.

— Добре— відповідає Дмитро — сидіть ви в себе в Польщі, то й я оставлю вас у спокою.

І взявся заводити лад на галицькій земли. За час военної хуртовини занепало все життя в галицькій землі. Чужинецькі купці повтікали й боялися заїздити до Львова.

І видав Дмитро грамоти до міст німецьких, до Торна й инших, що тепер уже настав лад і спокій і купці, як колись за князів, можуть знов прибувати до Львова й заниматися безпечно й спокійно торговлею.

І купці відгукнулися на Дмитрів заклик. Стали, як колись бувало, заїздити купці чужинецькі, заморські товари привозити, а Львів багатів і завдані рани почав уже гоїти.

Радів і Дмитро Детько добром і щастям рідної країни, а тут і в його хату заглянуло щастя. Справив він весілля дочці-одиначці Ганці. Гей, гучнеж то було весілля, гучне. І князь не спромігсяб на гучніще весілля своїй дочці...

Та це заразом викликало й завидть бояр. Забули вже про небезпеку, що висіла над рідною країною й знову почалися коромоли, знову незгода почала розпростирати над країною свої чорні крила, гадючу їдь розсипати. А головним її прислужником був Бартек із Лобзова. Він усе найшов нагоду кинути між боярство зерно незгоди. Удавав навіть противника Казимира й доводив Дмитрові, що він не післав Татар на Польщу, щоб знищити її, а тоді галицька волость булаб безпечна. А рівночасно слав до Казимира тайних післанців із докладними звідомами, що діється у Львові, що він уже має доволі сильне сторонництво, яке виступає ворожо проти Дмитра, й яке він зможе навести куди захоче.

А Казимир тимчасом слав послів до Татар і старався відтягнути їх від союза з Дмитром. І відтягнув.

Тоді рушив враз із угорським військом, що було під проводом воєводи Вілема, на Львів.

Почався бій. Нерівні були сили, та все таки, колиб усі бояре рушили були до бою, не стогнатиб галицькій землі в ворожій неволі. А так Бартковi вдалося частину бояр відтягнути від Дмитра й вони на власну руку „боронили" Львова під Бартковим проводом.

Казимир здобув Львів. Дмитра Детька понесли з боєвища смертельно раненого.

Сумно окружили постіль умираючого наставника української землі жінка, дочка й зять та приятелі.

Слабим голосом промовив умираючий до окруження:

— Важні часи настали для нашої землі, для нашого народа. Чорні хмари насунуть, громи битимуть— упаде воля, похилиться народ під вагою ударів. Вороги радітимуть, що вже раз на все запанували над нами. Та все це дарма. Не вбити їм душі живого народа. Всі ці удари будуть тільки твердою школою для народу, вони тільки закалять його, скріплять. Прийде час, хоч і далеко він, а прийде, що вся наша земля від Карпат аж по Дін зворухнеться, заговорить кривавою пожежою, настане руїна але з сеї пожежі вийде народ наш сильний і згідний і здобуде собі волю і кращу долю...

— Амінь — сказав о. Арсеній вкладаючи розпяття в руки вмираючого.

Конець.